

20 JAAR NA COLUMBINE

Knack sprak met een overlever van toen en scholieren van nu

‘Toch erg dat ik daarmee bezig moet zijn’

**COLUMBINE
COLORADO, 1999**

In Littleton, Colorado wordt deze week de schietpartij van 20 april 1999 in Columbine High School herdacht. De eerste *high school shooting* met zoveel slachtoffers – dertien – en haast live-coverage op televisie staat in het Amerikaanse collectieve geheugen gegrift. Naar school gaan is in de States nooit meer hetzelfde geweest.

Door *TRUIMOERKERKE* in Michigan

Onderweg om een van mijn kinderen van school op te halen, hoor ik op de radio een man een resem namen opsommen, helder, zonder twifelen maar emotioneel geladen. Het grijpt me meteen naar de keel, zelfs al kan ik de namen niet plaatsen. ‘Het zijn er dertien’, zegt de man, ‘*my beloved thirteen*.’ Ik zet de autoradio harder. Op NPR (National Public Radio) wordt Frank DeAngelis geïnterviewd, directeur van de Columbine High School toen de schietpartij gebeurde. Hij schreef net zijn biografie, *They Call Me ‘Mr. De’: The Story of Columbine’s Heart, Resilience, and Recovery*. DeAngelis vertelt dat hij elke dag hardop de namen citeert van de vermoorde leerlingen en leraar. ‘Dat is het eerste wat ik doe als ik uit bed kom. Ik heb de belofte gedaan dat we ze nooit zullen vergeten.’

Het bij momenten hartverscheurende interview toont aan hoe verstrekkend de gevolgen zijn van een *mass shooting* voor de betrokkenen, hun onmiddellijke omgeving en de hele stad.

Zijn gewone gangetje

Het is geen gewone week voor de Columbine-gemeenschap. Op de twintigste verjaardag van de schietpartij staan verschillende herdenkingen gepland, van een oecumenische kerkdienst tot een wake bij het Columbine Memorial in Clement Park. Heather Martin zit in het planningscomité. Ze is net terug uit Parkland, Florida, waar ze is gaan praten met de families en overlevenden van de schietpartij vorig jaar in de Marjory Stoneman Douglas High School. Martin was een laatstejaars aan Columbine High School toen medeleerlingen Eric Harris en Dylan Klebold er op 20 april 1999 toesloegen. Met zestig anderen zat ze drie bange uren gebarricadeerd in het lokaal van het schoolkoor, tot een speciaal interventieteam hen bevrijdde.

Het heeft jaren geduurd tot Martin kon toegeven dat ze getraumatiseerd was en hulp nodig had. Na de schietpartij in een bioscoop in het nabijgelegen Aurora in Colorado in 2012, waarbij twaalf mensen gedood werden en tientallen gewond raakten, richtte ze The Rebels Project op, een vereniging die slachtoffers van massaschietpartijen bij elkaar brengt. ‘Steun van mensen die hetzelfde hebben meegemaakt, helpt om dit trauma te verwerken.’

Ik bel met Martin in de pauze tussen twee lessen. Ze is lerares Engels in Aurora. Ik vraag haar hoe haar ►►

RED LAKE MINNESOTA, 2005

WEST NICKEL MINES PENNSYLVANIA, 2006

VIRGINIA TECH VIRGINIA, 2007

NORTHERN ILLINOIS ILLINOIS, 2008

OIKOS UNIVERSITY CALIFORNIE, 2012

dagelijkse leven er nu uitziet. ‘De meeste dagen gaat het zijn gewone gangetje’, antwoordt ze opgewekt. ‘Een tijd geleden besefte ik dat ik nu al langer na de schietpartij heb geleefd dan ervoor. Maar als er nieuws

en ‘de zorg dat mijn kind onder druk staat om dingen te doen die het niet wil’). Vier op de tien kinderen voelen zich niet veilig op school, bij zwarte kinderen is dat zelfs zes op de tien.

Run, Hide, Fight

Op zaterdagmiddag 16 maart begint de gsm van mijn man ongeduldig te zoemen. Via verschillende kanalen komen berichten binnen. Een sms en een e-mail met de boodschap ‘Active shooter in Mason Hall’ en de instructie ‘Run, Hide, Fight’: het veiligheidsprotocol dat de University of Michigan, zijn werkgever, hanteert. Lokale nieuwsmedia sturen *breaking news*-berichten, plaatselijke twitteraars gaan in overdrive: er zijn schoten gehoord op de centrale universiteitscampus in Ann Arbor, de stad waar we wonen.

We zijn die middag aan het winkelen op een half uur van Ann Arbor. We schrikken ons te pletter en gaan op zoek naar meer nieuws. En help, zijn onze kinderen in de stad? Nee, veilig thuis. Later op de avond wordt het alarm afgeblazen. Het belegerde centrum van Ann Arbor wordt vrijgegeven. Na een grondige check van alle auditoria in de buurt blijkt er geen schutter te zijn. Maar enkele uren hebben tientallen studenten bang vastgezet in een auditorium of in de bibliotheek. Vals alarm, maar echte angst.

De oorzaak van de paniek? Plofgeluiden bij het doorprikken van ballonnen en het bijbehorende gejoel en gegil. Een onschuldig spelletje van een studentenvereniging. Het hielp natuurlijk niet dat er diezelfde middag op de campus een bijeenkomst was om de slachtoffers van de schietpartij in Christchurch, Nieuw-Zeeland te herdenken.

Voor onze kinderen, een jongen van veertien en een meisje van zestien, is het hun derde schooljaar op een Amerikaanse school. De zoon is een *freshman* of *9th grader* (derde middelbaar in België) en de dochter een *sophomore* of *10th grader* (vierde middelbaar). Ze gaan respectievelijk naar de Huron High School en de Early College Alliance, beide scholen behoren tot de Ann Arbor Public Schools.

Onze tieners kennen ondertussen de verschillende *drills*: ze krijgen trainingen over wat ze moeten doen in geval van brand, weten wat hun te doen staat bij een tornadoalarm en leren wat de opties zijn wanneer er een ‘actieve schutter’ gesignaleerd is. Dat laatste wordt een ‘lock-

jaar. Weet ook dat de meeste psychiatrische ziektebeelden ontstaan in de jeugd: bij kinderen, tieners, jongvolwassenen.’

De Amerikaanse kinderrechtenorganisatie Children’s Defense Fund (CDF) publiceerde vorig jaar een uitgebreide peiling waarmee ze kinderen en ouders een stem wilde geven in het nationale debat. Daaruit blijkt dat in de top 10 van dingen waarover kinderen en ouders zich zorgen maken, ‘een schietpartij op school’ op 2 staat bij kinderen (op 1 staat ‘gepest worden’) en op 3 bij ouders (na ‘de angst dat mijn kind gepest wordt’

down drill’ genoemd. ‘In de staat Michigan is het sinds 2014 bij wet verplicht om elk schooljaar drie zulke veiligheidsstrainingen te organiseren’, zegt Liz Margolis, directeur veiligheid van de Ann Arbor Public Schools. ‘Maar wij zijn daar al in 2006 mee gestart. Van elke nieuwe massaschietpartij hebben we geleerd hoe we onze respons kunnen verbeteren.’

Margolis verwijst daarmee naar de standaardveiligheidsprocedures die in 1999 gevolgd werden tijdens het drama in de Columbine High School. De plaatselijke politie mocht de school niet binnenstormen: de politieprocedure vereiste dat ze wachtten op een speciaal interventieteam. Dat kwam pas na een uur ter plaatse. Verder was het gebruikelijk om in complete lockdown te gaan. Dat leidde tot de verschrikkelijke situatie dat de meeste doden in Columbine in de bibliotheek vielen, omdat studenten gevraagd was zich daar te verbergen, terwijl er verschillende uitgangen waren. Ze hadden meer kans gehad als ze waren weggerend.

‘Na Columbine heeft de politie de richtlijnen veranderd’, legt Margolis uit. ‘Samengevat komt het erop neer dat de politie- of veiligheidsagent die eerst bij de school aankomt, onmiddellijk binnengaat. De tweede grote verandering is dat jezelf in een lokaal opsluiten, de lockdown dus, maar één van de opties is. Het gebouw ontvluchten is een andere optie.’

De publieke scholen in Washtenaw County, waartoe ook Ann Arbor behoort, trainen hun personeel sinds 2013 in het ALICE-protocol (*Alert/Lockdown/Inform/Counter/Evacuate*). Margolis benadrukt dat die twee uur durende training voor de leraars bestemd is. ‘We leren hun welke opties ze hebben wanneer een schutter de school binnendringt. De drill voor studenten is aangepast aan hun leeftijd. Met oudere tieners kun je verschillende scenario’s bespreken, maar we willen hen niet nodeloos belasten. Bij een incident is de leraar de leider: hij of zij beslist wat er moet gebeuren.’

In leraars bewapenen, een druk besproken optie in de VS, ziet Margolis geen heil. Dat is ook het officiële standpunt van de Ann Arbor Public Schools. Het directiecomité is naar het hooggerechtshof van Michigan moeten stappen en heeft het gehaald: de scholen hier zijn een ‘vuurwapenvrije zone’. Margolis: ‘Toen we die *no-gun zones* invoerden, was er even protest. Zoals dat ook elders in het land gebeurt, komen dan mensen van buitenaf hun grondwettelijke recht om overal wapens te dragen opeisen. En dat terwijl wapenbezitters die hier kinderen hebben het er volledig mee eens zijn dat vuurwapens niet thuishoren op school.’

‘Maak je geen zorgen, mams’

Onze kinderen weten dat het erbij hoort, maar echt enthousiast over de trainingen die ze op school krijgen, zijn ze niet. ‘Zo’n drill is het ideale moment om toe te slaan’,

In de top 10 van dingen waarover Amerikaanse kinderen zich zorgen maken staat ‘een schietpartij op school’ op 2, na ‘gepest worden’.

vindt mijn zoon. ‘Iemand die iets van plan is, kent de protocols óók. De schutter in Parkland had het brandalarm aangezet en sloeg toe toen iedereen naar de gang vluchtte.’ Hij heeft wel uitgedokterd hoe hij de verschillende klaslokalen kan verlaten waar hij les heeft. We praten erover tijdens het ontbijt, wanneer

alweer een school in lockdown vooraan in het nieuws zit – het zal vals alarm blijken. ‘Maak je geen zorgen, mams. De eerste lesuren zit ik in een vleugel achter in het schoolgebouw, en daar kan ik gemakkelijk via het raam weg. Ik denk dat zo’n shooting meestal ’s morgens gebeurt.’

Hij zucht. ‘Toch erg dat ik daarmee bezig moet zijn.’

Voor een paar vriendinnen van onze dochter is de overgang naar *high school*, op hun vijftiende, een harde dobber geweest. In het tweede semester stopte Nina* zelfs met school. Zware paniekaanvallen hielden haar thuis. Medicatie en de kogelvrije rugzak die haar ouders voor haar kochten, losten het probleem niet op. De vrolijke Nina die ik kende van *middle school* (waar de elf- tot veertienjarigen les volgen) was nog een schim van zichzelf. Vanwaar die ommekeer, vraag ik haar. ‘In *middle school* ken je iedereen en het gebouw is overzichtelijk. De *high schools* in onze stad zijn veel groter, met meer dan duizend leerlingen. Je kunt niet iedereen kennen. Bovendien is het perfect mogelijk dat een van je medestudenten een potentiële schutter is. Dat heb je niet in de lagere school.’

Ook Sara* had het moeilijk. ‘Ik heb als kind vaak over *school shootings* gehoord en eigenlijk stond ik daar niet zo bij stil. Tot ik in *high school* zat en de schietpartij in Parkland gebeurde. Ik besefte dat het hier even goed kan.’ Het nieuws uit Parkland verlamde Sara en ze trok naar haar *school counselor*. Ze was niet de enige. Voor het kantoor van de counselor stond een lange rij studenten aan te schuiven. Sara krijgt therapie en neemt medicatie tegen angst- ➤

SANDY HOOK CONNECTICUT, 2012

MARYSVILLE PILCHUCK WASHINGTON, 2014

SANTA MONICA CALIFORNIE, 2013

UMPQUA COMMUNITY OREGON, 2015

MARJORY STONEMAN DOUGLAS, FLORIDA 2018

‘Er zijn plekken waar mensen zich compleet veilig zouden moeten voelen. De school is er daar één van.’

Jacek Debiec, University of Michigan

aanvallen. Ze maakt het goed, nu. 'Voor elk klaslokaal zit in mijn hoofd wat de opties zijn, mocht er iets gebeuren. Ik hoef er verder niet meer over na te denken.'

Nina vond de oplossing in een ander type publieke school, veel kleiner en met vooral online lessen.

Dreigingsanalyse

In een land met 393 miljoen wapens in omloop bij burgers, is er geen pas-klaar antwoord voor de altijd bestaande mogelijkheid van een grote schietpartij. 'Je kunt op verschillende manieren reageren. Ik maak het onderscheid tussen tactische reactie en strategische preventie. Mensen neigen vooral naar de tactische reactie: geef de leraar een wapen, bouw een muur rond de school, zet metaaldetectors aan de ingang.' Aan het woord is Reid Meloy, een forensisch psycholoog en consultant in criminele zaken, onder meer voor de FBI. Hij is professor aan de medische faculteit van de University of California in San Diego en wereldwijd een van de meest gerespecteerde experts in dreigingsanalyse of *threat assessment*.

'Een aantal van die tactische reacties kunnen werken, maar je moet ze wel koppelen aan strategische preventie. We kunnen schietpartijen niet voorspellen, maar burgers, scholen en gemeenschappen kunnen wel een aantal stappen zetten om ze te voorkomen. Dat betekent dat je kinderen of adolescenten met verontrustend gedrag op tijd identificeert. Dat is werk voor een opgeleid en georganiseerd dreigingsanalyseteam. Veel Amerikaanse universiteiten, ook de University of Michigan, hebben al zo'n team. 'De universiteiten lopen op dat vlak voor op de *high schools* en de bedrijven', zegt Meloy. 'Ondertussen liggen in de Senaat en het Congres wetsontwerpen voor om multidisciplinaire analyseteams als een nationale strategie naar voren te schuiven. We staan op een keerpunt.'

En waarom niet in de eerste plaats wapenbezit aanpakken? 'De makkelijke toegang tot vuurwapens is een van de grootste risicofactoren', geeft Meloy toe. 'Vuurwapens bezitten is een grondwettelijk recht in de VS. Jammer genoeg zijn wapens uitgegroeid tot een symbool voor vrijheid. De National Rifle Association (NRA) verzet zich met hand en tand tegen elke beperkende aanpassing van de wet. Ik denk dat het tij aan het keren is, maar dat gebeurt traag. En dus heb je ook andere oplossingen nodig.'

Als profiler heeft Meloy zicht op het profiel van *mass shooters*. 'In het dagelijkse leven zijn het vaak mislukkelingen, maar ze hebben grootheidswaan. Ze identificeren zich met schutters die hen voorgingen – het copycateffect –, maar als pathologische narcisten willen ze die voorgangers ook nog overtreffen.'

In de opleiding voor dreigingsanalyse gebruikt Meloy een door hemzelf ontwikkelde checklist van verontrustende gedragingen. Een dreigingsanalyseteam kan op basis

ANN ARBOR, 16 MAART 2019 'Vals alarm, maar echte angst.'

daarvan beoordelen wat de juiste reactie is als er klachten of zorgen gemeld worden. Meloy waarschuwt wel voor de onbewuste vooroordelen die we allemaal hebben. 'Je moet focussen op het gedrag van een individu, niet op het feit dat die persoon tot een bepaalde groep behoort en bijvoorbeeld zwart is of een hoofddoek draagt. Dat laatste is de weg naar racisme en culturele vooroordelen.'

Typisch Amerikaans?

Bram B. van der Meer van Dantes Psychology Services is criminoloog, forensisch psycholoog en bestuurslid van de Association of European Threat Assessment Professionals. Een Europese evenknie van Reid Meloy, zeg maar, met een uitvalsbasis in Nederland. Als hij met verantwoordelijken van universiteiten of scholen in Europa over dreigingsanalyse praat, vermijdt hij de term 'schoolschutter'. 'Dan haken mensen af. "Dat is alleen een Amerikaans fenomeen", zeggen ze.'

Klopt dat ook? 'Nee en ja. Nee, want de mens zelf zit psychologisch overal hetzelfde in elkaar. Ja, want de toegang tot vuurwapens is in de VS gemakkelijker, wat de schaal ver-groot.'

Van der Meer werkt internationaal en kent de aanpak op de verschillende continenten. Hij maakt een kanttekening bij de grote nadruk op *lockdown drills* in Amerika, die volgens hem angst creëren en in schijnveiligheid resulteren. 'Ik zou geld en energie stoppen in een meldpunt waar studenten in vertrouwen terecht kunnen en waar hun zorgen een juiste opvolging krijgen. Schietpartijen op school zijn spectaculair, maar komen niet zo vaak voor. Bovendien komen ze niet uit het niets. Er zijn veel meer problemen: pesten, afpersing, stalking, psychiatrische problemen. Zorgwekkend gedrag dat om een juist antwoord vraagt. Haal je er een psycholoog bij of is het een zaak voor de politie? Dat zijn afwegingen die je moet maken.'

Jacek Debiec ziet geen snelle of gemakkelijke oplossing. 'Wapens zitten nu eenmaal ingebakken in onze cultuur. Je discussieert daardoor over overtuigingen in plaats van over feiten. De meeste Amerikanen begrijpen nu wel dat een redelijke vorm van controle op wapens nodig is, maar politiek zien we dat besef nog niet vertaald.'

Verder denkt Debiec dat richtlijnen voor scholen in verband met geestelijke gezondheid, en het bewustzijn daarvan, een goed idee zijn. En in het algemeen pleit hij voor een betere toegang tot de zorg. 'Het zal een samenspel moeten worden van de politiek, de scholen en de de psychiatrische hulp.'

'Dreigingsanalyseprogramma's, waarin de politie en hulpverleners samenwerken, vinden sinds kort ruimere weerklank', zegt Reid Meloy. 'Dat stemt me optimistisch. Voorzichtig optimistisch.' ●

'Jongeren met verontrustend gedrag moet je op tijd identificeren. Dat is werk voor een dreigingsanalyseteam.'

Reid Meloy, forensisch psycholoog

* Nina en Sara zijn gefingeerde namen.